

Små och lurviga

*Guide för lågstadieelever i samband
med Djurens vecka*

Text:
Pi Mäkilä

Layout:
Suvi Ojala

Illustrationer:
Olga Veselovskaya

Svensk översättning:
Minna Vuori

Bilder:
Suvi Ojala (frampärmen)
Irina Orlova/iStock (s. 4)
raw/iStock (s. 5)
VeryOlive/iStock (s. 5)
Pakhnyushchyy/iStock (s. 5)
Stepanyda/iStock (s. 5)
GlobalP/iStock (s. 5)
Robert Owen-Wahl/Pixabay (s. 5)
Claudia Peters/Pixabay (s. 6)
Iryna Kazlova/iStock (s. 7)
MiViK/Shutterstock (s. 8)
Eriko Hume/iStock (s. 9)
ogitsanev/iStock (s. 12)
deepblue4you/iStock (s. 14)
Mary Swift/iStock (s. 16)
Liudmila Chernetska (s. 18)
suemack/iStock (s. 20)
Jearu/Shutterstock (s. 21)
Mostafa Elturkey/Pixabay (s. 23)
Paula Wood/Pixabay (s. 23)
robuart/iStock (s. 23)
Oberholster Venita/Pixabay (s. 23)
Zachary Raulston/Pixabay (s. 23)
Bad_Bear_Pictures/Pixabay (bakpärmen)

Tryck:
PunaMusta Oy

Utgivare:
SEY Djurskyddet Finland, 2025
Fågelviksgatan 10
00500 Helsingfors
www.sey.fi

Texterna i denna guide grundar sig på undersökta fakta. Källförteckningen hittar du på adressen sey.fi/sma-husdjurens-varld.

Innehåll

Lika men ändå olika	4
Det är människans uppgift att se till att husdjuren har det bra	6
Burar är människans påhitt	8
Även små djur behöver sysselsättning	10
Kaniner är krävande husdjur	11
Bytesdjur blir lätt rädda	12
Nattsuddare eller pigga och sociala mitt på dagen?	13
Usch, bajs överallt!	14
Läraktiga små husdjur	16
Sjuka husdjur måste tas till veterinären	18
Drömmen om ett eget husdjur	20
Kom ihåg	23

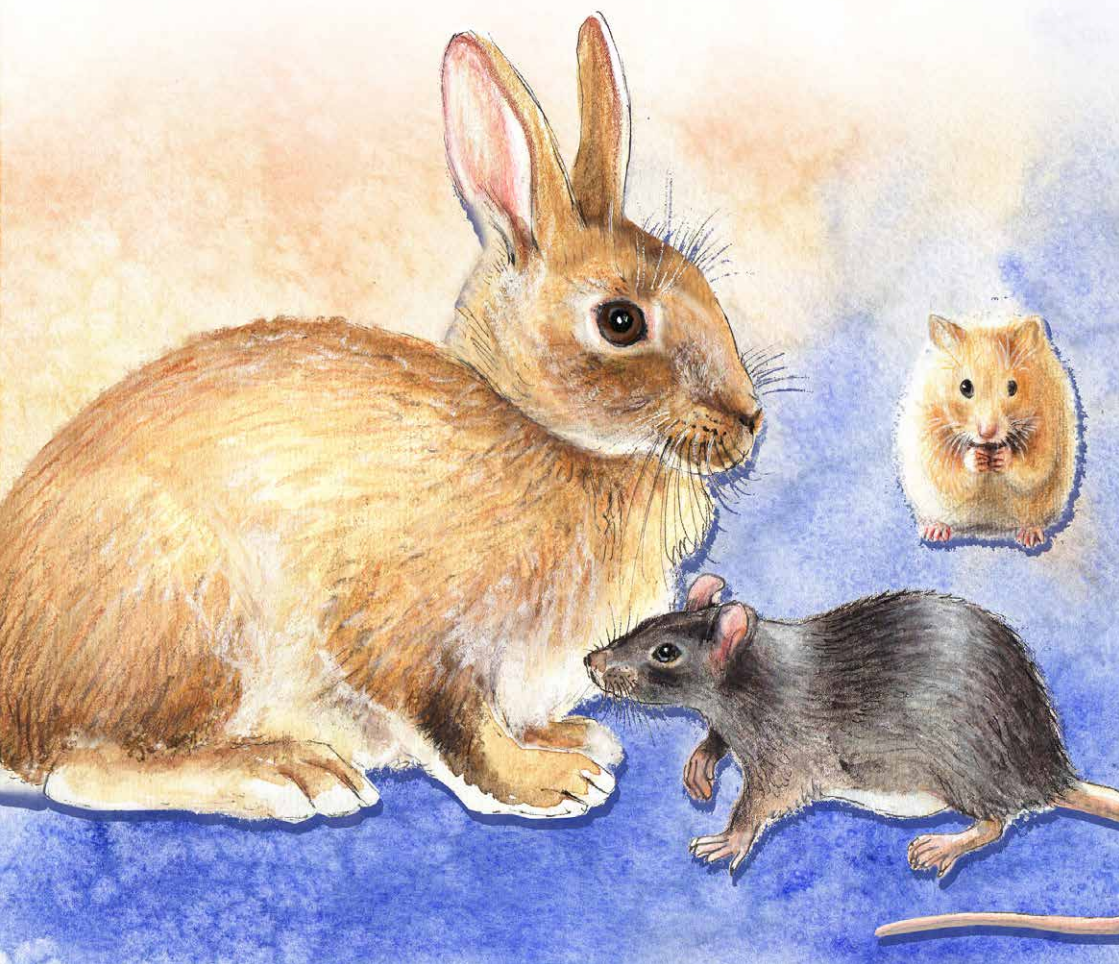
I år hittar du mer material, uppgifter samt lösningar till uppgifterna på nätet: sey.fi/sma-husdjurens-varld. Har du hittat en QR-kod? Skanna koden för att ta dig till rätt webbplats.

Välkommen till de små husdjurens värld!

Med hjälp av detta häfte får du bekanta dig med lurviga små husdjur, det vill säga kaniner och många små gnagare. Du får lära dig att känna igen olika djurarter och samtidigt bli bekant med deras ibland rätt så häpnadsväckande förmågor.

Kaniner och gnagare är som husdjur helt beroende av människor och av att vi tar väl hand om dem. Med hjälp av detta häfte lär du dig om dessa lurviga små husdjur och om hur man ska behandla dem.

Lika men ändå olika

Vi människor är djur, precis som katter, hundar eller till exempel möss och kaniner. Vi är alla olika, men vi har alla samma grundbehov. Vi vill må bra, undvika smärta, och göra sådant som är viktigt för oss.

Varje djur har sin egen viktiga uppgift här i världen, och alla djur vill ta hand om sig själva och sina ungar enligt bästa förmåga.

Ett djurs storlek eller utseende har inget att göra med vilka grundbehov det har. Till exempel en mus och en katt har antagligen lika ont om de skadar sitt ben. De blir båda rädda om man skrämmer dem, och de känner positiva känslor om de har det bra.

Vi människor blir i genomsnitt närmare 80 år gamla medan kaniner brukar bli cirka 10 år gamla. Ur en människas synvinkel är många små husdjurs liv korta. För djuret själv är dess liv inte kort. Alla djur ska behandlas väl varje dag under hela deras levnad.

Gerbiler brukar leva
ungefär 2–5 år.

Alla djur är värdefulla som de är

Ditt liv är unikt och värdefullt. Varje djurs liv är också unikt. Ifall ett djur dör av någon orsak, går djurets liv inte att ersätta. Ett djurs intelligens, storlek eller utseende har inget att göra med hur värdefullt djuret är.

Kaniner är inte gnagare, även om man lätt kan tro det. Kaniner är hardjur. Kaniner och gnagare har ändå många gemensamma drag.

UPPGIFT: Känn igen djurarten och kombinera rätt namn med rätt djur

Bekanta dig med bilderna på dessa djur genom att bläddra i det här häftet.

Mus

Kanin

Hamster

Gerbil

Marsvin

Råtta

Marsvin behöver tillräckligt med utrymme att springa omkring

Det är människans uppgift att se till att husdjuren har det bra

Kaniner och andra små husdjur har inte blivit till för att bli husdjur. I naturen lever kaniner på områden ungefär lika stora som en fotbollsplan. Där gräver de långa och krokiga tunnlar och grottor.

Marsvin lever på grässlätter på bergsområden där de gömmer sig i bohålor som andra djur övergivit, i klipphål och i tät växtlighet. Hamstrar och gerbiler gräver långa underjordiska nätverk i stäppområden och öknar, och i synnerhet gerbiler tar enorma skutt.

Det hör inte till något av dessa djurs naturliga beteende att leva i burar. Det är vi människor som ska erbjuda dem en sådan boning där de så långt som möjligt kan leva som de gör ute i naturen.

Det är inte alltid så enkelt. Det kan kräva fantasi att hitta på hur man hemma ska kunna erbjuda djuren gömställen, tillräckligt med utrymme eller möjligheten att kunna gräva.

**I en hurdan boning trivs små husdjur?
Skanna koden och titta på filmen**

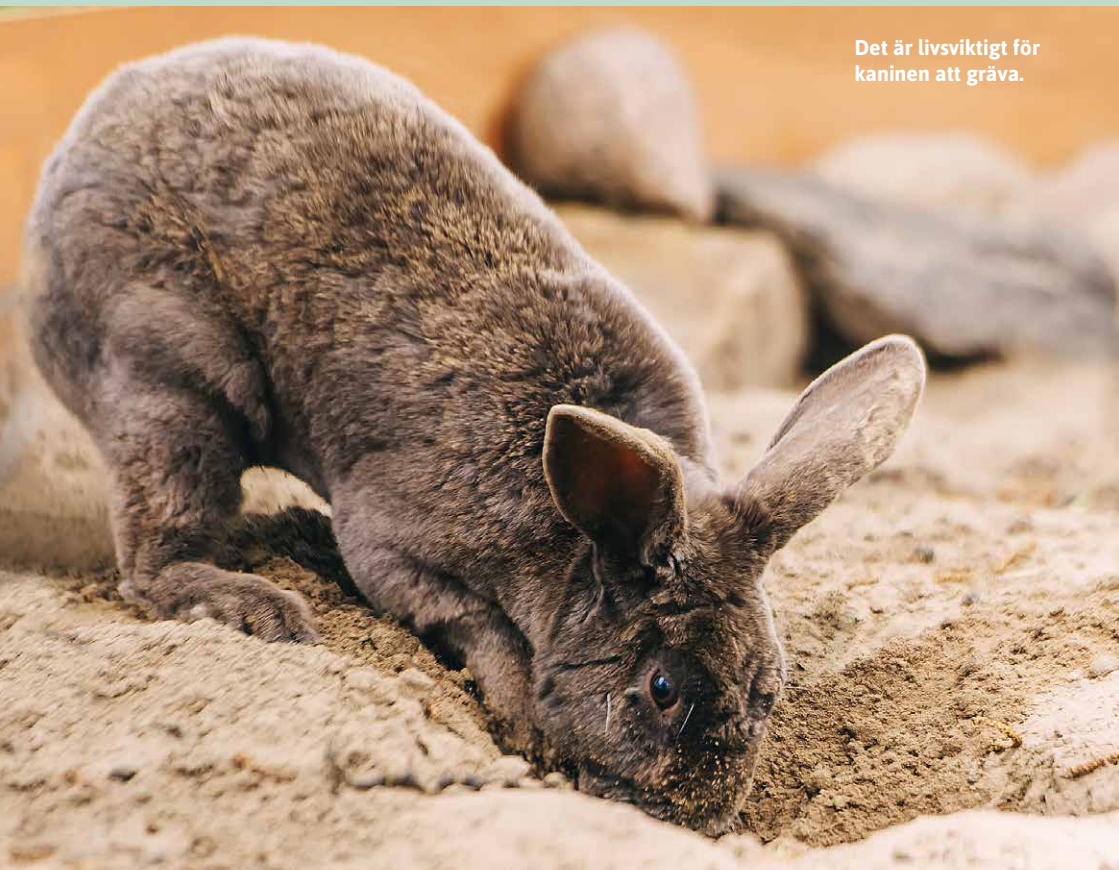

Lite vild till sin natur

Kaniner och många små gnagare är inte avlade för tamhet i samma utsträckning som till exempel hundar är. I naturen är de bytesdjur, och det betyder att de måste iakttä sin omgivning och kunna gömma sig blixtnabbt om de upptäcker något hotfullt.

Det hör till de här djurens natur att vara rädda för människor och snabba rörelser. Man måste alltså vara extra varsam när man handskas med dem. Annars finns det en risk för att djuret rymmer eller faller.

Det är livsviktigt för kaninen att gräva.

Varje djurart har beteendebehov som är viktiga för dem. Om ett djur inte kan utföra sina beteendebehov mår det dåligt. För kaniner är det livsviktigt att gräva, och det är viktigt att de ska få gräva också inomhus. Kaninen kan till exempel ha en egen grävlåda.

Burar är människans påhitt

Burar är människans påhitt och finns till för att göra människans liv lättare. Om djur själva fick välja var de bor skulle de knappast välja en bur. I de flesta fall måste djur få röra sig på ett större område. En större boning är inte heller bra om det inte finns tillräckligt för djuret att göra i den.

Även om djuret får röra sig tryggt utanför sin boning varje dag lever det ändå i boningen största delen av sitt liv. Därför ska det finnas tillräckligt med utrymme och gömställen, och tillräckligt mycket för djuret att göra i boningen.

Kaniner och marsvin kan ha ett eget, avgränsat rum i lägenheten. Rummet ska göras tryggt så att man gömmer elledningar och annat som är farligt för husdjur. Mindre husdjur brukar behöva en bur eller ett terrarium där de hålls trygga.

En bur kan fungera som en trygg plats för husdjuret om det är sjukt eller måste transporteras någonstans. Buren kan också fungera som en skyddsplats för djuret om det själv vill gå till en lugn plats för att vila.

Möss behöver många gömställen och klätterytor.

Uppgift: Vilka föremål passar in i en boning för möss?

Familjen växer snabbt

Det är få små husdjur som trivs ensamma, förutom hamstern. I bästa fall kan människan vara ett trevligt tillägg i det lilla djurets vardag, men för djur som lever i grupp i naturen är det viktigt att få spendera tid med artfränder.

Det är bra att komma ihåg att det lönar sig att välja små husdjur som är av samma kön. Till exempel en mushona och en mushane som bor tillsammans kan få över 50 ungar under ett år.

Om man behandlar en råtta väl och ser till att den har det bra kan den bli starkt fäst vid sin ägare.

Ett hordant djur är råttan? Läs här

Långdistanslöpare

Många små djur rör sig enormt långa sträckor med tanke på sin storlek. Till exempel råttor springer ungefär en halv kilometer varje natt när de letar efter mat. Det är ofta svårt att erbjuda ett husdjur lika goda möjligheter att röra på sig i ett vanligt hem.

Även små djur behöver sysselsättning

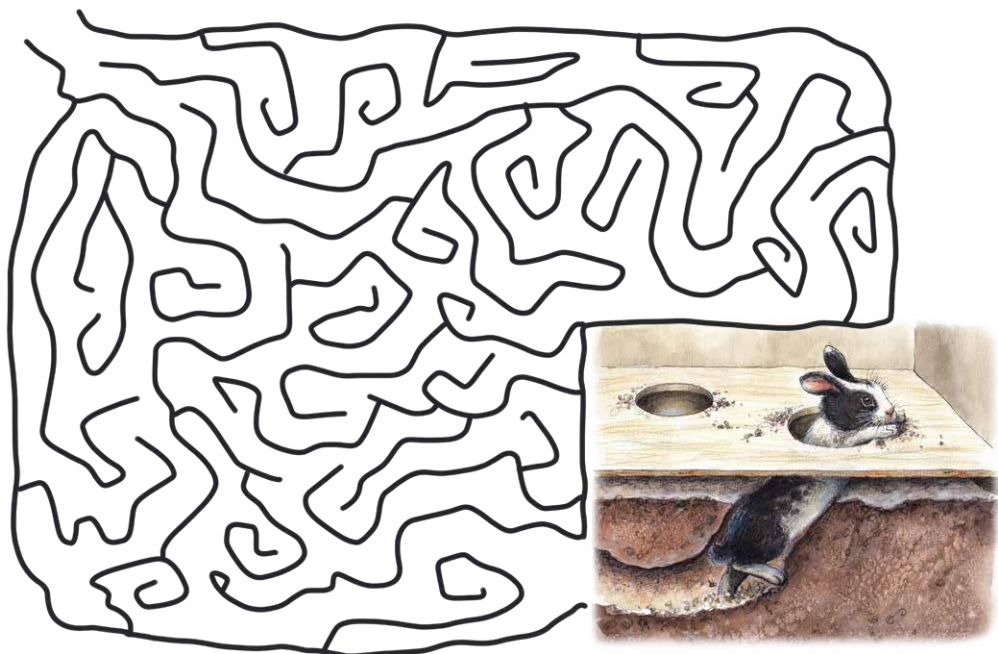
Tänk om du inte hade några leksaker alls? Eller om du aldrig fick spela något spel?

Ifall en kanin eller en gnagare inte har något att göra i sin boning blir den uttråkad, precis som vi människor blir när vi inte har något att göra. I en sådan situation kan det hända att djuret bara sitter stilla och det kan verka vara ett tråkigt husdjur. Ifall ett djur bara sitter stilla i sin bur är det inte tråkigt: då är djuret sjukt, uttråkat eller lider av ett tillstånd som liknar en depression.

Man kan enkelt hjälpa små djur att ha det bättre genom att sysselsätta det. Många små djur gillar att ha olika slags käppar att tugga på och olika nivåer att klättra och hoppa på.

UPPGIFT: Labyrint

Led kaninen genom tunneln.

Man måste kunna erbjuda ett husdjur ett sådant liv där det kan utföra sina beteendebest. Kan man inte erbjuda det, är den djurvänliga handlingen att inte skaffa ett husdjur.

Kaniner är krävande husdjur

Kaniner är populära husdjur, men det är krävande att sköta om dem. De behöver mycket utrymme, en kaninkompis och lämplig mat.

I naturen trivs kaniner i grottor, och därför ska kaniner ha ett kaninhus och gömställen. Med hjälp av till exempel tyger kan man bygga grottoliknande skyddsplatser åt kaninen. Kaniner behöver också ett område där de tryggt kan gräva. Dessutom behöver kaniner utkiksplatser där de kan iaktta sin omgivning. Man kan bygga en sådan utkiksplats till exempel ovanpå kaninens boning.

Ett hordant husdjur är kaninen? Läs här

Bytesdjur blir lätt rädda

Kaniner och små gnagare är bytesdjur. Därför hör det till deras natur att vara på sin vakt och bli rädda för snabba rörelser. Vi människor är rovdjur, likaså till exempel katter och hundar. Vi ser världen på ett lite annorlunda sätt än vad bytesdjur gör.

Olika slags gömställen är viktiga för bytesdjur. Därför ska till exempel hamstrar och möss ha flera olika slags gömställen i sin bur, dit de kan dra sig undan om de vill då de är rädda.

Bytesdjur brukar vara rädda för allt som kommer uppifrån. Händer som sträcker sig mot dem uppifrån kan vara lika skrämmande för djuren som till exempel en rovfågel som närmar sig på himlen. Av samma orsak får man aldrig jaga ett djur. Om ett litet husdjur blir jagat kan det vara så skrämmande för djuret att det får en hjärtattack.

Eftersom små djur är rädda för rovdjur är det viktigt att hålla dem borta från till exempel katter och hundar. Till och med lukter och ljud av rovdjur kan göra dem rädda.

Hamstern blir lätt rädd. Därför behöver den flera trygga gömställen.

Hjälp, den bits!

När ett litet husdjur bits beror det nästan alltid på rädsla. Att bitas är den sista utvägen för ett djur att försvara sig. De flesta djur steltnar först till eller försöker rymma.

Testa dina kunskaper

Får man klappa den?

Få små husdjur gillar automatiskt att sitta i famnen och bli klappade, även om vi människor gillar att gosa med husdjur. Ifall ett djur inte tycker om att bli klappat eller inte är vant vid det är det bäst att låta det vara. Det gäller överhuvudtaget att vara försiktig när man handskas med små husdjur: kani- ner och gnagare är väldigt kvicka och de kan råka falla.

Nattsuddare eller pigga och sociala mitt på dagen?

Vi människor är dagaktiva: vi äter, leker och rör på oss på dagen och sover på natten. Till exempel marsvin är också dagaktiva. Hamstrar är i sin tur nattdjur, vilket betyder att de sover på dagen och rör aktivt på sig då det är mörkt ute.

En del små djur, som gerbiler, är egentligen varken dag- eller nattdjur. De kan också vara mest aktiva under natten, men de tar tupplurar både på dagen och natten.

Kaniner bajsar och
äter ofta samtidigt.

Usch, bajs överallt!

Små husdjur har snabb ämnesomsättning, de bajsar och kissar alltså ofta. Vi människor kan tycka att de bajsar och kissar överallt.

Egentligen har en del små husdjur noggranna toalettrekler: om de har tillräckligt med utrymme i sin boning använder de bara en viss del av buren som toalett, medan resten av buren hålls ren.

Det finns undantag. Till exempel råttor markerar sin omgivning lite som hundar gör: de lämnar kisspår här och där. Vi människor kan tycka att det låter äckligt, men för råttor är det ett viktigt sätt att lämna meddelanden åt andra råttor.

Livsviktigt bajs

För många små husdjur är bajs inte bara bajs, utan en viktig näringskälla. Det är viktigt för till exempel marsvin och kaniner att få äta sitt eget bajs.

Kaniner och marsvin bajsar två olika slags bajs: vanliga hårda kulor, men också vitaminrika, mjukare lortar som de äter direkt från rumpan. Såhär kan kaninens kropp på ett effektivt sätt ta upp äggviteämnen och vitaminer som finns i näringen.

Att äta sitt eget bajs hör alltså till de här djurens normala beteende.

UPPGIFT: Känn igen bajset

Kombinera rätt djur med rätt bajs.

Läraktiga små husdjur

Alla djur lär sig olika färdigheter under sitt liv. Det gör de för att kunna klara sig och hitta mat i naturen åt sig själva och sina ungar. Djur måste också lära sig att bygga bon åt sig, eller att hitta en trygg sovplats.

Vad ett djur kan och inte kan lära sig beror på djurets egenskaper. En kanin kan till exempel inte lära sig att jaga eftersom kaniner är bytesdjur själva. Däremot kan kaniner lära sig mycket annat. Med hjälp av luktsinnet lär de sig att hitta mat som är lämplig för dem, och de är jätteduktiga på att gräva och gömma sig.

Mat är en bra belöning för möss och andra små djur.

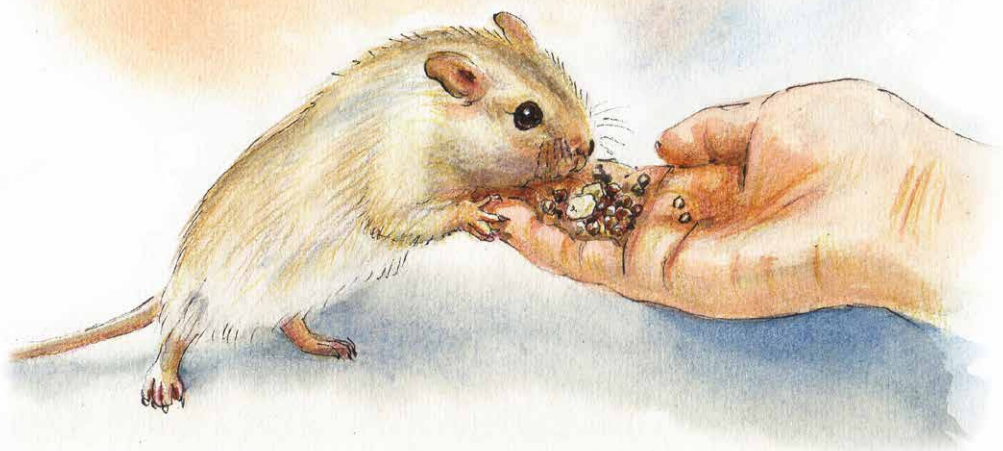

Alla djur lär sig genom att de blir belönade, men olika djurarter kan behöva olika typer av skolning och motivation. Det ska vara roligt för djuret att lära sig, och man får inte tvinga ett djur att göra något det inte tycker om att göra. Det är viktigt att fundera på hur man kan göra det så enkelt som möjligt för djuret att lära sig.

Orienteringsmästare

Många små gnagare, som till exempel råttor, kan i sina huvud skapa en karta som de kan använda för att hitta från ett ställe till ett annat. Också gerbiler är skickliga på att i sina huvud skapa kartor över stora områden. Det är nyttigt att kunna när djuren ska hitta mat eller snabbt kunna komma bort från rovdjur och hitta till sina trygga hem.

Belöning och trevlig omväxling

Djur lär sig enklast när något upprepas på samma sätt och när det gillar belöningen. När vi lär våra djur underlättar det både djurets och vårt eget liv. Man kan till exempel lära en gerbil att klättra upp i en människas hand. Då behöver man inte skilt fånga gerbilen i dess boning.

Det kan vara trevlig omväxling för husdjur att lära sig olika saker. Det kan vara slött för många djur att bo hos människor, och djuren kan tycka att det är intressant sysselsättning att lära sig att göra olika uppgifter.

Djur som bor hos människor lär sig också sådant som vi inte tänker på att vi lär dem. Därför kan djur också lära sig sådant som vi egentligen inte vill lära dem. De kan till exempel snabbt lära sig att tigga efter mat.

Visste du att råttor kan lära sig att spela korgboll?

Om ett marsvin blir
sjukt, måste det tas
till veterinären.

Sjuka husdjur måste tas till veterinären

Det är inte alltid lätt att märka när ett husdjur blir sjukt. Om du ser på ett litet husdjur och det verkar tyst eller nedstämt har du antagligen hittat ett sjukt djur. Djur försöker ofta gömma tecken på att de är sjuka.

Sjuka djur måste tas till veterinären. Om ett djur till exempel bara är stilla, dricker mer än vanligt eller inte rör på sig normalt, kan det betyda att djuret är sjukt.

Det är alltid en vuxens ansvar att ta hand om ett husdjur. Om ett djur blir sjukt måste en vuxen söka upp en veterinär som kan sköta om små husdjur. Det lönar sig att söka fram kontaktuppgifterna till en lämplig veterinär redan innan husdjuret blir sjukt.

Visste du att kaninernas och gnagarnas tänder växer under hela deras livstid? Eftersom tänderna växer behöver till exempel kaniner och marsvin hela tiden ha hö att tugga på. Tuggandet sliter på fram- och kindtänderna så att de inte växer för mycket. Finns det inget hö att tugga på och tänderna fortsätter att växa, kan djuret till slut inte äta och djuret blir sjukt.

Hur märker du att ett djur är sjukt?

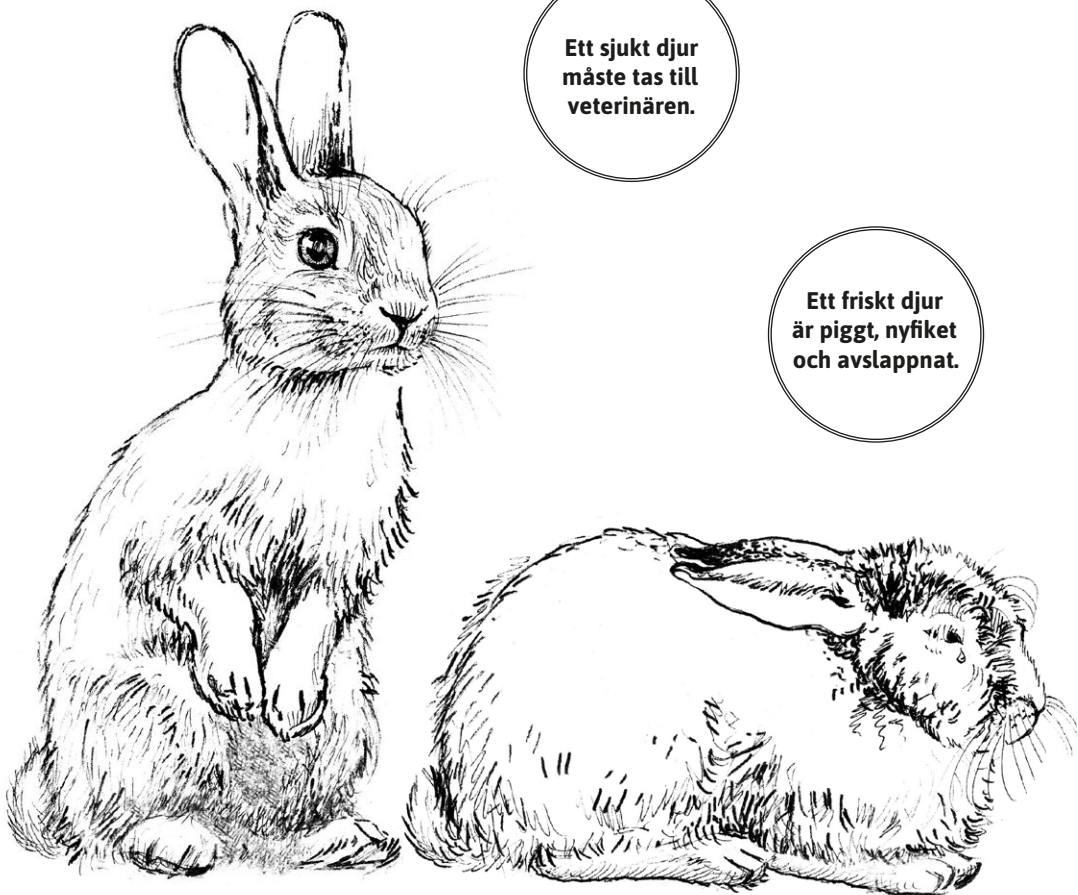
När ett djur måste tas till veterinären lönar det sig att göra det så bekvämt som möjligt för det. Kaniner och gnagare blir stressade av att resa utanför hemmet. Det lönar sig att ha det varmt i bilen, djur får inte utsättas för kall luft eller drag under resan. Om husdjuret är ett flockdjur lönar det sig att ta med en djurkompis till veterinären. På det sättet blir det mindre stressigt för djuret.

UPPGIFT: Är husdjuret friskt eller sjukt?

Kombinera rätt bild med rätt text. Färglägg bilderna.

**Ett sjukt djur
måste tas till
veterinären.**

**Ett friskt djur
är piggt, nyfiket
och avslappnat.**

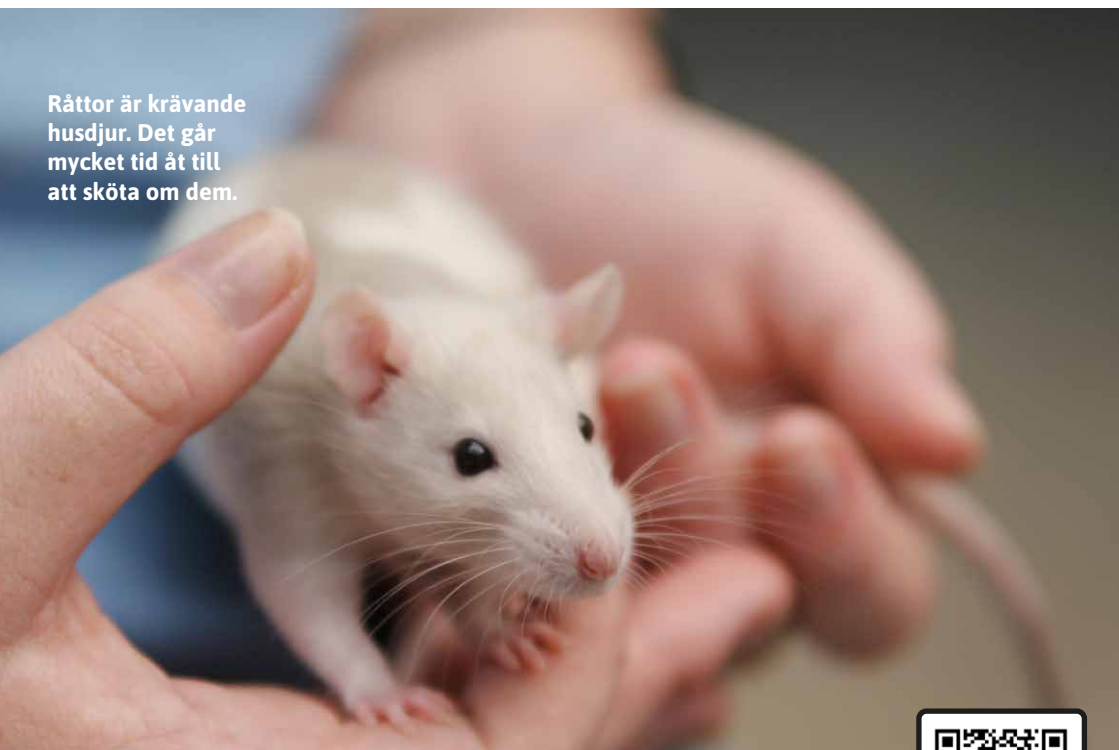

Drömmen om ett eget husdjur

Många drömmer länge om att ha ett eget husdjur. Innan man skaffar ett djur måste man fundera noga på om ett husdjur passar just en själv. Man ska inte skaffa något husdjur spontant utan att tänka efter först.

Man måste ta hand om ett husdjur under hela djurets liv. Man måste också planera hur man ska kunna erbjuda djuret ett gott liv som passar djurets behov.

Råttor är krävande husdjur. Det går mycket tid åt till att sköta om dem.

Behöver en djurvän ha ett eget husdjur?

Gerbilers och andra
små husdjurs boning
måste rengöras ofta.

Var skaffar man djur?

Man kan köpa gnagare till exempel i djurbutiker och direkt av uppfödare, men ansvarsfulla försäljare säljer djur bara åt vuxna. Enligt lagen får man inte överlämna djur permanent åt barn under sexton år.

Ett bra sätt att skaffa ett husdjur är att erbjuda ett hem åt djur som blivit hemlösa. Du kan hitta en ny familjemedlem via till exempel djurskyddsföreningar eller andra aktörer som hjälper hemlösa djur.

Det finns sådana människor som säljer djur bara för att få pengar och som behandlar djuren illa. Det kan kännas lockande att hjälpa de här djuren och köpa ett. Det lönar sig inte att göra det. Om du köper ett djur av en sådan försäljare kan försäljaren fortsätta med sin verksamhet.

- Börja med att ta reda på vad husdjuret behöver. Vad det äter för mat, var det ska bo, hur man sköter om det och om det behöver en eller flera artfränder som sällskap. Ta sedan reda på var man kan skaffa ett sådant husdjur som du vill ha.
- Gå och titta på djuret tillsammans med en vuxen. Försäkra dig om att djuret har vuxit upp i goda förhållanden. En ansvarsfull försäljare berättar om vad djuret behöver och tar reda på om djurets blivande ägare är helt förberedda för djuret.
- Skaffa allt som behövs innan djuret kommer till ditt hem.

Djur som bor hemma hos människan kallas _____

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

1. Gnagare som trivs ensam_____.
2. Om djur fick välja var de bor skulle de knappast välja en_____.
3. Gnagare som lever på grässlätter i naturen_____.
4. Djur sover på natten och är vakna på dagen är _____.
5. Kaniner äter sitt eget _____.
6. Veterinären tar hand om _____ djur.
7. Till exempel möss, råttor och marsvin är sådana djur_____.

Supersinne: ett ljudlandskap vi människor inte kan höra

Många djurs läten har sådana frekvenser som vi människor inte kan höra. Till exempel mushanen sjunger för sin partner, men den sjunger så högt att vi människor inte kan höra sången. Råttor skrattar, men vi människor kan inte höra skrattet.

Hur låter råttornas skratt? Och mössens sång?

Ett djurs storlek eller utseende har inget att göra med vilka grundbehov det har.

Till exempel en mus och en katt har antagligen lika ont om de skadar sitt ben.

Kaniner och andra små husdjur har inte blivit till för att bli husdjur.

Det är människans uppgift att se till att husdjuren har det bra.

Små djur kan också bli uttråkade.

Ifall ett djur bara är stilla i sin bur är det inte tråkigt, utan antagligen sjukt eller till och med deprimerat.

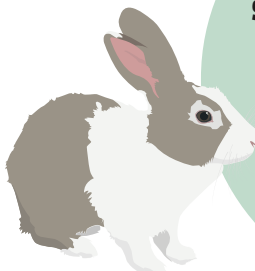
Kaniner och små gnagare är bytesdjur.

Därför är de på sin vakt och blir rädda för plötsliga rörelser.

Sjuka husdjur måste tas till veterinären.

Det är inte alltid lätt att märka att ett djur är sjukt. Djur försöker ofta gömma tecken på att de är sjuka.

Det här häftet är ett info- och uppgiftspaket för barn i lågstadiet-åldern med temat små och lurviga husdjur, som är temat för Djurens vecka år 2025. Man kan använda materialet i undervisning- en året runt. Materialet lämpar sig också för till exempel natur- och djurklubbar.

Materialet går att beställa gratis på adressen sey@sey.fi. Bekanta dig även med vårt digitala material på adressen sey.fi/sma-husdjurens-varld. På samma adress hittar du också mer material som kan användas i undervisning- en, lösningarna till uppgifterna samt häftets källhänvisningar.

Djurens vecka är en temavecka som firas årligen 4–10 oktober. Veckans första dag är internationella Djurens dag. Djurens dag har firats i Finland ända sedan år 1959, på SEYs initiativ.

SEY är Finlands största djurskyddsförening och djurskyddsexpert. Till SEYs verksamhetsområde hör alla djurarter, och förbundet verkar i hela landet.